

TILLSYN

»En del av ärendena skulle säkert kunnat hanteras mellan patienten och vårdgivaren.«

från enskilda hanteras där- emot vid den centrala enheten i Stockholm – såvida det inte kommer in en lex Maria-anmälan om samma händelse.

Under första halvåret i år lade dock enheten i Malmö, liksom Socialstyrelsens andra regionala enheter, ner mycket arbete på den gemensamma satsningen för att beta av högarna av klagomålsärenden. Men bortsett från den insatsen ser man i Malmö inte mycket av de berömda ärendehögarna.

Kanske anmäler folk lite för ofta till Socialstyrelsen, säger Lars Rahm:

– En del av ärendena skulle

Lars Rahm vill få möjlighet att analysera fler lex Maria-anmälningar för att på så sätt hitta mönster. »Då kunde vi tydliggöra bristerna och lyfta dem till vårdgivarna, så att de kan tänka mer proaktivt.«

säkert kunnat hanteras mellan patienten och vårdgivaren. Vårdgivarna borde ha

välfungerande system för att ta emot klagomål från patienterna, vilket de dessutom är

skyldiga till enligt patientsäkerhetslagen.

Lars Rahm tycker att han

Tolv myndigheter blir fyra stycken – eller

I början av juni i år publicerades en ny platsannons på Regeringskansliets webbplats. Man sökte en generaldirektör till en ny tillsynsmyndighet, Inspektionen för vård och omsorg. Vid den tidpunkten hade förslaget att skapa en sådan myndighet ännu inte gått ut på remiss.

»Hoppsan! Det gick snabbt«, tänkte Stefan Carlsson när han såg annonsen. Carlsson, som tidigare är bland annat varit vd för Apoteket AB och som nu är landshövding i Kalmar, hade bara två veckor tidigare, vid en presskonferens i Socialdepartementet, lagt fram ett helt annat förslag. Efter att på regeringens uppdrag ha granskat vård- och omsorgsmyndigheterna i Sverige drog han slutsatsen att radikala grepp var av nöden.

Han föreslog att de tolv myndigheter han granskat, däribland giganter som Soci-

alstyrelsen och Läkemedelsverket, skulle strimlas. Bitarna skulle sättas ihop på ett nytt sätt och bilda fyra supermyndigheter: för kunskap, infrastruktur, strategi och tillsyn. Tillsynsmyndigheten, kallad Inspektionen för hälsa, vård och omsorg, föreslås bli störst av dessa med en bit över 1 000 anställda. Förutom tillsyn av vård och omsorg ska denna myndighet bland annat ha hand om läkemedelsfrågor.

Den nya myndigheten i platsannonsen var visserligen knapphändigt beskriven, men det stod klart att den ska ha en betydligt smalare verksamhet. Det handlar om tillsyn av vård och omsorg, punkt slut. I praktiken innebär det att man bryter loss Socialstyrelsens tillsynsindelning, med drygt 500 anställda, och gör den till en egen myndighet.

Var kommer det förslaget

»Hoppsan! Det gick snabbt.«

ifrån? Från början kan man hitta det i en utredning från 2007, den som föreslog att länsstyrelsernas tillsyn skulle föras över till Socialstyrelsen. I ett andra steg borde all tillsyn brytas loss från Socialstyrelsen och bilda en renodlad tillsynsmyndighet, ansåg utredarna.

Regeringen tog då inte ställning till steg två, utan gav Statskontoret i uppdrag att först utvärdera hur det gick med steg ett. I mars i år var Statskontoret klart med sin rapport och föreslog en renodlad tillsynsmyndighet

Stefan Carlsson

för vård och omsorg, precis som den ursprungliga utredningen hade gjort.

– Det var inte så att vi var bundna av det gamla förslaget, säger Anna Pauloff, utredningschef vid Statskontoret. Vi visste att den idén fanns sedan tidigare. Men vi gör en självständig bedömning i alla våra granskningar.

Enligt uppdraget skulle Statskontoret ha lämnat sin slutrapport först i mars 2013. Men under arbetet bad regeringen Statskontoret att skynda på och göra rapporten klar ett år tidigare. På så sätt kom den före Stefan Carlssons. Tidigareläggningen påverkade dock inte slutsatserna, framhåller Anna Pauloff:

– Vi hade alla underlag som behövdes. Det tydliga ställningstagandet hade nog fått vänta om vi hade väntat med slutrapporten. Men givet samma underlag skulle vi

»Vi kritiserar och kräver åtgärder, men vi borde också följa upp mer. Upptäcker vi att bristerna kommer tillbaka, borde vi få större möjlighet att pröva sanktioner.«

och hans kollegor arbetar för mycket reaktivt, att deras tid till största delen styrs av lex Maria-anmälningar och andra impulser utifrån. Alltför sällan hinner man samla sig till större projekt, som de nationella granskningarna av akutmottagningarna eller äldrevården. Själv var han under flera år med i ett nationellt projekt som granskade vårdgivarnas arbete med ledningssystem och patientsäkerhetsfrågor:

– Alla landsting fick krav

Foto: Olof Torkelsson

Ett problem är att få vårdgivarna att ta till sig kritiken.

på förbättringar och en del hade inte gjort något alls, säger han. Det var nedslående att de inte hade hunnit längre.

– Hade vi mer tid skulle jag vilja att vi gör fler inspektioner. Det är viktigt att få en god inblick i vårdverksamheten, så att Socialstyrelsen kan

bedöma om de åtgärder som vidtas verkligen medför ökad patientsäkerhet. Jag skulle också vilja att vi får möjlighet att analysera många lex Maria-anmälningar för att kunna hitta de stora mönstren. Då kunde vi tydliggöra bristerna och lyfta dem till vårdgivarna, så att de kan tänka mer proaktivt.

Ett problem är också att få vårdgivarna att ta till sig kritiken, anser Lars Rahm:

– Vi kritiserar och kräver åtgärder, men vi borde också följa upp mer. Upptäcker vi att bristerna kommer tillbaka, borde vi få större möjlighet att pröva sanktioner. De förelägganden som Arbetsmiljöverket delar ut kan vara en bra modell.

Tillsynsavdelningens framtid ligger i stöpsleven. Just nu pekar det mesta på att den bryts loss från Socialstyrelsen och bildar en egen in-

spektionsmyndighet. Lars Rahm tycker inte att valet av organisationsform är så dramatiskt:

– Det finns fördelar och nackdelar med båda lösningarna. När vi är i Socialstyrelsen är det lättare att dra lärdomar från tillsynen, eftersom tillsyn och kunskapsstyrning finns inom samma myndighet. Är vi en egen myndighet, måste vi bygga upp samverkan för att åstadkomma detta.

– Även om vi blir en egen myndighet, så kommer vi att fortsätta med samma typ av ärenden. Vi får ett nytt namn och en ny logga – men arbetet fortsätter.

Ett nytt namn är dock inget Lars Rahm längtar efter:

– Namnet Socialstyrelsen bär man med värdighet. Om vi får ett nytt namn, måste man bygga upp förtroendet igen.

Miki Agerberg

kanske fjorton ...

inte ha gjort någon annan bedömning.

Den 28 juni utsåg regeringen så generaldirektören för den nya inspektionsmyndigheten: Gunilla Hulth-Backlund, som närmast varit generaldirektör för TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (se LT nr 29–31/2012, sidan 1334). Hon ska först arbeta i Regeringskansliet med att bygga upp den nya myndigheten, och sedan bli dess chef. Redan 1 juni 2013 ska den nya inspektionsmyndigheten vara igång.

Men hur ska den se ut? I mitten av juni skickade Socialdepartementet ut tre olika dokument på remiss till ett par hundra remissinstanser. Ett är Stefan Carlssons utredning, och de två andra är departementsskrivelser om nya myndigheter: Inspektionen för vård och omsorg – den smalare variant som Statskontoret föreslagit –

och ett embryo till en ny infrastrukturmyndighet.

En av remissinstanserna är Sveriges läkarförbund. Förbundet har ännu inte diskuterat frågan, men ordföranden Marie Wedin ser positivt på att skapa en separat tillsynsmyndighet:

– Sedan tidigare tycker vi det är bra att skilja tillsynsmyndigheten från Socialstyrelsen. Detta av samma skäl som vi tyckt det varit olyckligt att landstingen är både beställare och utförare av sjukvård. Det blir tydligare roller om en instans bestämmer vad som ska göras, och en annan kollar att det blir gjort.

Spontant tror hon mest på förslaget om en smalare inspektionsmyndighet:

– Det är svårt att vara posi-

Marie Wedin

»Sedan tidigare tycker vi det är bra att skilja tillsynsmyndigheten från Socialstyrelsen. Detta av samma skäl som vi tyckt det varit olyckligt att landstingen är både beställare och utförare av sjukvård.«

tiv till hela Stefan Carlssons förslag. Han vill till exempel avveckla Läkemedelsverket, som fungerar bra och ingår i ett europeiskt expertnätverk. Det får man nog verkligen fundera på.

Remissvaren på skrivelsen om inspektionsmyndigheten ska vara inne redan den 21 augusti, medan svaren på Stefan Carlssons utredning – som ju föreslår en annan, bredare inspektionsmyndighet – ska vara inne 21 september.

– Det är lite förvirrande, säger Stefan Carlsson. Men det är förstås upp till regeringen att bestämma hur man vill ha det.

Upplägget i dag pekar mot en begränsad reform, där man skapar två nya myndigheter och behåller de som finns i dag. Stefan Carlsson tycker det vore olyckligt:

– Jag har hela tiden förordat att man ska göra allt i ett paket. Jag föreslår att vi ska gå från 12 myndigheter till 4. Om man nu inrättar en ny tillsynsmyndighet och en ny IT-myndighet, så är risken att man i stället går från 12 myndigheter till 14.

– Nu har man ju sagt att man ska titta på kunskapsstyrningen i en andra etapp. Problemet är att om man gör sådana etappindelningar, så tenderar det att stanna vid första etappen.

Miki Agerberg
miki.agerberg@lakartidningen.se